

NOTÍCIES DE DÉU

PETITES HISTÒRIES DE SOLIDARITAT

Testimonis

1. Una llar oberta a tothom
2. Els nostres anells de plata
3. Pluralisme, diàleg i tolerància
4. Viure d'utopies
5. Una mirada nova
6. Senzillament, assabentant-nos de coses
7. El meu compromís militant
8. Embrutar-se les mans o treballar en el fang
9. Dos anys després, mirar i aprendre
10. Aprendre la solidaritat: la solidesa dels dèbils
11. L'experiència de solidaritat amb els nostres germans
12. El nostre petit intent de solidaritat

Aquest Quadern no té cap altra pretensió que explicar petites històries de solidaritat. Històries d'homes i dones que han donat el seu temps, les seves conviccions, el seu fer d'una manera senzilla perquè han sentit el clam dels dèbils.

Llegir les seves narracions ha estat una experiència de fe, hi ha notícies de Déu en aquest món, són escrites amb altres claus, potser només hem de saber-les desxifrar.

Cal agrair de debò a cada un de vosaltres l'experiència compartida, la senzillesa del vostre caminar, el fet de creure tots que feu molt poc, la gratitud que sentiü per tot el que heu rebut en aquesta història vostra, solidària i sempre acompanyada.

També cal demanar disculpes perquè els escrits originals dels testimonis han quedat reduïts. Eren plens d'anècdotes amb molt de sentit. Aquests Quaderns també són solidaris i han de retallar despeses, com tants germans nostres, que no solament les retallen sinó que no tenen ni el mínim. Ells són els protagonistes d'aquestes històries, vosaltres només sou els qui heu tingut la sort de trobar-vos-els en el camí.

En acabar el Quadern, el lector comprovarà que no es troba davant de “models de santedat”, sinó davant de testimonis evangèlics. La santedat és cosa de Déu i no nostra. Però la vida humana és plena d'infinitos testimonis de bondat anònima. I d'aquests, és fàcil extreure'n algunes lliçons com les següents:

a) La importància dels altres. En forma de parella, de moviment, de grup de matrimonis o de revisió de vida, dels mateixos fills... Els altres poden, de vegades, treure el pitjor de nosaltres, però són els únics capaços de treure el millor de nosaltres mateixos.

b) La necessitat d'“assabentar-nos de coses”. Com canviem? Es pregunta un dels testimonis. I respon: “Simplement comencem a assabentar-nos de coses”. Avui en dia no es pot ser cristià i retirar-se a un món plàcid de beneïda ignorància. El mínim que se'ns demana és saber en quin món estem.

c) Cap dels qui testifiquen aquí (malgrat que molts relats són admirables) *no se sent superior*, o millor, sinó més aviat paradoxalment agraït. El compromís és gràcia, bona nova (“ev-angeli”) abans que llei.

Des d'aquesta triple constatació, el lector pot acabar introduint-se dins d'aquest petit “núvol de testimonis” i des d'ell, tot encarant-se a la Font de tota vida i de tota llibertat, preguntar-li:

Senyor, vols alguna cosa més de mi?

Cristianisme i Justícia

1. UNA LLAR OBERTA A TOTHOM

Glòria Pérez i Jordi Riera

1. Inquietud pels més desfavorits

Podria dir que ja des de jove vaig començar a sentir una certa inquietud i preocupació per totes aquelles persones més desfavorides. El tema de la solidaritat sovint em preocupava i aquesta preocupació em va conduir cap al barri de St. Roc de Badalona on, juntament amb altres persones, anava els diumenges a col.laborar en un esplai per a nens gitanos. Tot això era amb el suport de la reflexió d'una comunitat CVX que m'impulsava a creure que la fe i el compromís eren molt més que reunions i xerrades.

Va ser en aquesta comunitat on vaig conèixer el Jordi, el meu marit. D'això fa 24 anys. El meu neguit i el meu esperit inquiet van convergir amb el tarannà pacient d'un home bo, potser no gaire arriscat en la seva manera de procedir però sí ple d'una gran coherència vital.

En el nostre camí com a parella ens va ajudar un *equip de matrimonis* portat per un jesuïta. Va ser una època d'aprendre a conviure amb l'altre, d'aprendre a compaginar el treball fora de casa amb les tasques pròpies de la llar, l'arribada de tres fills, amb els canvis de bolquers i les nits en vetlla. Actualment tenen 20, 19 i 17 anys, ells han representat, des del començament, una font de riquesa, de constants reflexions i preguntes. La meva inquietud, la meva manera de fer oberta i la meva preocupació social no es podien viure com una “mania” de mare, sinó, cada vegada més, com un desig de transmetre i viure un determinat estil de família.

Així va ser com ens incorporàrem al *grup de famílies* sorgit de les colònies dels Escolapis de Pineta. El grup ens implica a tots els qui en formem part, és un estil de vida, junts anem prenent consciència de la importància de la solidaritat, ens trobem amb diferents testimonis que ens esperonen i animen a creure que, un cop més, no n'hi ha prou amb parlar, sinó que cal actuar.

2. Una decisió que ens marca

Uns bons amics del grup van contactar, ja fa alguns anys, amb la Fundació Oscobe, que regenta un centre d'acollida per a nois entre 15 i 18 anys que arriben de centres tutelats. Aquests nois procedeixen de famílies desestructurades o de pares que, per motius diversos, no se'n poden fer càrrec. Molts arrossegueuen greus problemàtiques familiars i, sobretot, una gran manca d'afecte. En aquest Centre se'ls ensenya un ofici alhora que treballen en uns vivers i en hoteleria. Alguns dels nois també van a l'acadèmia per poder obtenir el graduat escolar, perquè molts d'ells han patit l'absentisme escolar. Se'ls ensenya a administrar-se i a ser autònoms. També se'ls educa en els hàbits de treball i de compartir les tasques domèstiques. Viuen en règim de centre obert mentre compleixin les seves obligacions.

A partir d'un suggeriment fet per part del Centre a aquests amics, va semblar interessant que els nois poguessin viure i experimentar allò que sempre els havia faltat: compartir el seu temps lliure amb una família estructurada, si més no, un cop al mes. Aquests nois acostumen a passar els caps de setmana amb les seves famílies (tot i que no sempre és possible i de vegades no és convenient) o bé al Centre.

El nostre servei consisteix a acollir un d'aquests nois dos caps de setmana cada mes, i durant

algun període de vacances. La nostra família, concretament, acull des de l'any passat dos germans de 16 i 17 anys. Acostumen a venir el divendres al vespre i se'n van el diumenge a mitja tarda.

Quan hi són ells, normalment fem el mateix que qualsevol altre cap de setmana, però intentant dedicar-los més temps i fer activitats que els puguin agradar. Sobretot intentem estar tots més per ells.

3. Els nostres fills i nosaltres valorem la vida i les coses d'una altra manera

Aquesta incorporació de dos membres més a la nostra família ens ha suposat una reflexió constant. *Per què ho fem? Què n'esperem?* Aquest compromís significa sovint haver de renunciar a la independència com a parella, sobretot ara que els fills ja són grans i fan la seva pròpia vida, per estar atents als nous nens i reprendre unes funcions de pares que ja havíem oblidat.

Als nostres fills també els ha suposat preguntes que els han portat a valorar positivament tot allò a què abans no donaven importància: tenir uns pares que els estimin, una estabilitat familiar, uns estudis i, alhora, han hagut de fer un esforç per compartir tot el que tenim i, de vegades, això no és fàcil, sobretot en els adolescents.

Els nostres fills, teòricament, creuen que és positiu acollir els altres, però en el moment de la pràctica, quan veuen que els toca compartir o fer un esforç per renunciar a alguna cosa, els costa, sobretot al gran que ja està més acostumat a fer la seva vida. Amb la nostra filla tenen una relació de bons amics, li expliquen coses, li consulten. Amb el més petit és amb el qui més juguen i comparteixen, però, al mateix temps, és el més gelós, li sap greu, de vegades, que estiguem per ells i que ells tinguin detalls amb nosaltres.

Després d'un any, creiem que tots ho hem assumit bé. Cal un esforç, però val la pena quan veus que ells són feliços, van creixent, t'expliquen coses de la seva família, et tenen confiança i intenten superar-se.

L'experiència ens enriqueix a tots. En poder compartir la nostra família hem descobert que aquesta podia ser un sacrament d'amor, compartit i repartit amb impuls renovat cap a aquells que els falta el que és fonamental per a qualsevol noi o noia: un pare i una mare que els estimin de veritat.

Potser això que fem només és una gota d'aigua a l'oceà, però és el que ens sentim capaços de fer: compartir el que tenim, la nostra casa, el nostre temps, la nostra família.

2. ELS NOSTRES ANELLS DE PLATA

Sílvia i Xavier

1. Intentem ser coherents

Som un matrimoni del barri de Gràcia de Barcelona, parella des de fa 16 anys i pares d'una petita família nombrosa de 10, 7 i 4 anys. A casa simplement intentem no fer una dissociació insultant entre sentir i fer. El que hem fet no és ni extraordinari ni meravellós, simplement és un acte de congruència amb allò que diem que creiem: la fe en Jesucrist, i en un model de societat diferent, igualitària i solidària.

Ser solidaris ens ve de petits, gràcies a l'educació rebuda dels pares i dels col·legis on vam anar. També ens va influir la parròquia, el grup de Tercer Món, la coral, la missa jove del diumenge al migdia, les pregàries de Santa Maria del Mar els diumenges al vespre. Més recentment, hem tingut noves influències inspiradores: Taizé, Montserrat, Sant Pere de les Puel·les i el Puiggraciós, Mas Blanc...

2. Com ser solidaris en família

La solidaritat comença a casa, amb un mateix, amb la parella, els fills, amb els pares grans..., de vegades és més fàcil ser solidari fora de casa que dins de casa.

Vam optar pels fills. Això significa donar-los el nostre temps per estar dia a dia amb ells, en detriment d'altres activitats: reduir les nostres jornades laborals per poder portar-los a l'escola i anar-los a buscar, optar per treballs que ens permetin compartir amb ells el seu temps, en detriment d'altres amb millors sous o d'altres opcions professionals.

Volem remarcar el fet d'haver-nos trobat l'un a l'altre com a parella. Creiem que això ha estat el motor del nostre estil de vida en comú, i això va ser començar amb avantatge, ens considerem uns privilegiats en aquest aspecte.

En primer lloc, en el moment d'arranjar la nostra casa, la nostra intenció va ser de moblar-la amb senzillesa, i evitar les obres que no fossin estrictament necessàries. Els nostres anells de compromís són de plata en lloc d'or, com a símbol d'austeritat. Les portes de casa sempre han estat obertes per a tot i tots, i sempre hem intentat tenir temps per qui ens vingués a visitar.

En certs moments de la nostra vida, no va ser fàcil ser austers, si més no per a nosaltres: teníem pocs diners i no gaire ambició, però vivíem tranquil·lament, sense patir per arribar a fi de mes. Mantenir-te senzill, pobre, solidari es complica quan entres en la roda de la societat. Has d'optar entre entrar en aquest "tren de vida" o no... I, de vegades, les temptacions són fortes.

3. Com fer-te solidari amb el món

Pensem que cal anar fent passos:

— Hem estat objectors de consciència, en el servei militar i fiscals, opcions que són un instrument transformador de la societat.

— Recent casats vam estar un breu espai de temps treballant a Guatemala, com a

metge i fent classes en una escola rural. Durant aquesta experiència, vam conèixer el Benjamí, un jove maia tzutuil al qual vam ajudar a pagar els estudis universitaris de magisteri i psicologia. Actualment, ell continua aquesta cadena solitària treballant de mestre al seu poble natal.

— Juntament amb la nostra petita comunitat cristiana vam estar sostenint durant alguns anys el “Centro Juvenil Mártires del Despertar-Nueva Vida” a El Salvador, col.laborant en el sou de dos alliberats.

— Aquests últims anys, hem iniciat un nou compromís. Un dia al mes un de nosaltres dos va a dormir al “Sostre” de la Barceloneta, un dormitori per a indigents. Per a nosaltres té el sentit de tornar als seus usuaris la dignitat de persones que la nostra societat deshumanitzadora els ha pres.

No hi ha dubte que és molt arriscat el camí marcat per Jesús sense que ningú t'acompanyi, cal fer-ho en comunitat. Nosaltres hem tingut la immensa sort d'estar acompanyats des de fa gairebé vint anys, per una petita comunitat de pregària, de vida, de compartir, i des de fa cinc anys pertanyem també al moviment de l'ACO (Acció Catòlica Obrera). Els nostres companys, amb el seu suport i els seus compromisos, generalment més valents i arriscats que els nostres, sempre ens han portat i impulsat per aquest camí solidari.

3. PLURALISME, DIÀLEG I TOLERÀNCIA

Enric Vidal i Núria Gispert

1. Una educació sòbria i austera

Tenim 70 i 63 anys, en fa 41 que estem casats, tenim 3 fills i 4 néts. Abans de conèixer-nos, tots dos ja havíem estat educats en el sentit de la solidaritat i el fet de compartir amb els altres.

El pare de la Núria, que era metge, visitava a tots els qui es presentaven a la consulta, sense cap mena de discriminació. En aquell temps no existia la seguretat social i a la seva sala d'espera s'hi podia trobar tant el president de la Cambra d'Indústria i Comerç com un gitano de la Perona. Si a les visites a domicili veia una mala situació econòmica, a més de no cobrar, deixava, amb discreció, diners sota el coixí perquè poguessin comprar els medicaments.

El pare de l'Enric era funcionari i una persona honrada. Durant la Guerra Civil l'alcalde el va nomenar representant de la Institució als magatzems d'aliments que enviaven els quàquers. En aquest moment que d'altres aprofitaven per enriquir-se, ell proporcionava menjar a persones amagades, que eren perseguides per les seves creences religioses, monges, sacerdots, i a d'altres persones que ho necessitaven.

2. “Donar la bona nova als pobres”

Ens vam casar molt enamorats l'un de l'altre, però també de Déu. Des d'aleshores hem anat aprenent, a poc a poc, a conèixer-nos, a acceptar-nos com som i a tractar cada fill com és. En un moment de les nostres vides va ser especialment important la lectura de Lc 4,16: M'ha enviat a portar la bona nova als pobres, / a proclamar als captius la llibertat / i als cecs el retorn de la llum, / a posar en llibertat els oprimits, / a proclamar l'any de gràcia del Senyor. Aquest text d'Isaïes que Jesús llegeix i del qual fa el seu programa, va ser el que ens va decidir a tots dos a prendre una opció política. Decisió difícil en plena dictadura, tractant-se d'una opció d'esquerres.

Teníem dues raons, la primera era que sols no podíem fer res, i la segona que la causa de les injustícies del món eren les estructures opressives.

L'Enric era metge d'una fàbrica amb milers de treballadors, i participava en totes les vagues per aconseguir els drets negats, en aquells moments, a un col·lectiu que no era el seu.

La Núria es dedicava a l'agitació política. Vam rebre una gran quantitat de mostres de solidaritat de monges i sacerdots que ens deixaven els seus locals per fer-hi reunions clandestines, on amagaven persones buscades.

Tot això ens va fer quedar aïllats dels nostres cercles socials habituals. Nosaltres no pertanyíem a l'elit d'intel·lectuals sinó que érem persones de classe mitjana que vivíem en un barri obrer, que lluitàvem perquè la democràcia pogués arribar i que la llibertat fos un dels eixos importants d'una nova societat.

3. Creure en Jesús comporta defensar el més dèbil

Tota aquesta vida va influir molt en els nostres fills. Ells no anaven a col·legis selectes o d'opcions progressistes. Des del començament els vam explicar els motius de la nostra lluita, i que el món que ens rodejava no sempre pensava el mateix que nosaltres. Això els va donar uns

valors i van aprendre a defensar el dèbil, a buscar la justícia en les coses de la vida quotidiana, a ser tolerants...

La nostra casa sempre ha estat oberta a tothom, però durant els anys de la dictadura encara més: reunions, preparació de pintades, etc.

Es va fer una tancada de dones de l'empresa Motor Ibérica a la parròquia de St. Andreu, entre les quals hi havia una dona gran que tenia molta por perquè el seu marit estava a punt de jubilar-se. Quan la policia va decidir desallotjar la sala, la nostra filla Núria, que tindria uns 12 anys, estava amb mi a la plaça Orfila esperant la intervenció de la policia. De sobte, va pensar en aquella dona gran i, no sé com, va poder arribar a la parròquia i sortir de bracet amb la senyora dient: *es mi abuela y veníamos a ver al cura.*

Voldria acabar aquesta part fent ressaltar el paper i l'ajuda que va representar *Cristians pel Socialisme*. Va ser una alenada d'aire fresc. Persones com Joan García Nieto i Alfons Comín ens van ajudar a fer-nos veure que la fe no està renyida amb el que en aquell moment en dèiem revolució. El rector de St. Pacià, Mn. Xavier Casas, sempre ens va animar a ser coherents.

4. Encara que perdi vots, vull estar al costat dels més dèbils

L'any 1982. Al barri gitano de la Perona, els paios que hi vivien a prop volien que aquella zona desaparegués. L'Administració encara no tenia clar com fer-ho. Els assistents socials van recomanar, per començar el procés d'educació dels gitans, fer unes quadres per als animals que, tradicionalment, sempre han conviscut amb ells. Els veïns van pensar que això fóra l'assentament de la Perona i es van començar a produir violentes manifestacions en contra. Moltes nits fèiem guàrdia els gitans, les monges que tenien una guarderia al barri i jo, que era regidora de districte. La situació era tensa i una nit centenars de veïns volien cremar les barraques. Alguns d'ells, militants d'esquerra, estaven a favor de cremar-les.

Jo tenia la certesa que, encara que això em fes perdre vots, havia d'estar al costat dels més dèbils. Encara avui em trobo amb amics gitans d'aquesta època que se senten orgullosos d'aquella solidaritat.

5. Nous compromisos

L'Enric es va dedicar a la vida professional i va anar deixant la política activa. Durant aquests anys la seva solidaritat ha anat encaminada cap a les persones grans que viuen soles. També ajuda a morir dignament malalts terminals que han tret dels hospitals i dóna suport a les seves famílies que no saben com enfocar la situació.

La Núria es va professionalitzar en la política i va arribar a un càrrec electe. Durant quinze anys ha estat regidora a l'Ajuntament de Barcelona. En aquest temps ha intentat promocionar al màxim les persones que han treballat amb ella, no per a la competitivitat, sinó per obtenir més cultura, més coneixements. Per poder fer millor les coses, primant els valors de la solidaritat, la justícia, la tendresa. Actualment és directora de Càritas diocesana de Barcelona, un treball que en els últims anys de la seva vida laboral li permet continuar treballant en la defensa dels més dèbils.

Voldríem dir que, malgrat els inconvenients que hem trobat en la nostra solidaritat, estem

contents i creiem que l'experiència de Déu que nosaltres volem transmetre als altres no és una experiència qualsevol, que està expressada en la vida de Jesús, que fa una opció pels més dèbils i que cerca la justícia.

4. VIURE D'UTOPIES

Maria Lluïsa Oliveras, esposa d'Alfons Comín (1933-1980)

1. La injustícia social

Quan ens vam casar vam decidir anar a viure a Màlaga. Va ser una opció marcada per tota una història anterior, una història de cada u i de tots dos. Compartíem, quan ens vam conèixer l'Alfons i jo, una clara preocupació per la injustícia social, per la situació en què vivien, i encara viuen, la majoria dels éssers humans.

Cada u, a la seva manera, tractava de donar-hi resposta. Alfons participava en el SUT (Servei Universitari del Treball), amb el pare Llanos al davant. Va ser allà precisament on es van conèixer i d'allà va sorgir l'amistat que els uniria fins a la mort. Jo col·laborava en un centre social al Paral·lel, un barri obrer de Barcelona.

Volíem que el món fos diferent, just i solidari. Encara que aleshores la paraula solidaritat amb prou feines es feia servir, això no impedia que es practiqués. Gairebé tot el nostre temps estava agafat per treballs o reunions que tenien a veure amb aquesta preocupació i amb aquest intent de transformació del món. D'una banda, el treball concret a la base i, de l'altra, els treballs de reflexió o acció, com la participació en les Rutes de Pax Christi (rutes internacionals per la pau). També vam tenir la sort de passar un mes amb l'Abbé Pierre a la "banlieu" de París, a "Els drapaires d'Emaús". Tot això anava conformant una manera d'entendre el compromís, la solidaritat.

A través del llibre de René Voillaume "En el corazón de las masas", vam entrar en contacte amb l'espiritualitat de Charles de Foucauld. Aquesta trobada va marcar definitivament les nostres vides. No es tractava de "fer" sinó de "compartir" sense esperar resultats aparents. Al cap d'un temps, ja vaig ingressar a la Fraternidad de las Hermanitas de Jesús al barri de la Bomba, a Madrid, un barri de barraques habitat majoritàriament per emigrants andalusos. La separació va ser dura però hi havia reflexionat molt, i l'Alfons va saber ajudar-me, malgrat el dolor de la separació, a emprendre aquest nou camí.

Durant vuit mesos vaig compartir la vida amb les Hermanitas i amb els veïns del barri. Va ser una etapa de la meua vida amb la qual encara avui em sento vinculada. Al cap de vuit mesos, per motius de salut, vaig deixar la Fraternidad de las Hermanas a Madrid, però d'aquesta etapa quedaria per sempre l'opció pels pobres marcada pel testimoni de les Hermanas y Hermanos de la Fraternidad de Charles de Foucauld.

2. Aprendre a viure

I torno al començament. Passat un temps, ja gairebé recuperada del tot, l'Alfons i jo vam decidir casar-nos i anar-nos-en a viure al sud. Per què Màlaga? Algunes vegades havíem parlat d'anar-nos-en al Tercer Món. Després de l'experiència de Madrid, el Tercer Món era molt a prop. A Màlaga hi havia una Fraternidad de Hermanitas y de Hermanitos. Aquest va ser el motiu principal de la nostra elecció.

Intentàvem viure de forma coherent amb el que pensàvem, sense estridències ni heroïsmes. En això, el testimoni de la Fraternidad va ser fonamental. Vam aprendre a viure amb els altres, oberts i compartint, sabent que rebíem més que no pas donàvem.

Eren els anys seixanta, en plena repressió franquista. Vam escoltar, explicat pels mateixos protagonistes, com havien viscut la Guerra Civil. Era un altre món. “La Màlaga roja”, es deia en els nostres ambients anteriors. En arribar allà, vam sentir el que potser ja sabíem: però que diferent és quan una mare t'explica com van fer pujar el seu fill de 17 anys en un camió ple de joves com ell, per afusellar-los enmig del carrer per l'únic delictes de ser sindicalistes. Res no va tornar a ser com abans. Hi havia una exigència urgent de lluitar al costat dels qui estaven compromesos per aconseguir justícia i llibertat. La vida a Màlaga no va ser fàcil. La casa estava vigilada per la policia. Ser enginyer i no exercir, ser amic dels pobres, viure en un barri obrer, era sospitós.

3. Una família marcada per la solidaritat

Vam haver de tornar a Barcelona. La situació a Màlaga va arribar a ser un atzucac, fins a l'extrem que alguns dels amics que venien sovint a casa nostra van tenir problemes laborals i amb la policia. Però el més decisiu va ser la salut de la meva mare. Estava molt malalta i volíem estar a prop d'ella.

Vam tornar amb una manera diferent de viure la vida. Tornàvem amb dos fills. Maria de tres anys i mig, i Pere de dos. Al cap de sis mesos va néixer l'Elisabet. Vam pensar que educar i cuidar els nostres fills passava per proporcionar-los un entorn on, d'una manera natural, entenguessin que tenir el més essencial i necessari no té res a veure amb tenir “de tot”.

Els nostres fills estaven avesats a una casa oberta. A Màlaga era fàcil: el barri i la manera de ser de la gent del sud ho facilitaven. A Barcelona era més difícil, ni el barri ni la manera de ser hi ajudaven. Vam tornar una altra vegada a “fer”. L'opció era la mateixa, però segons la situació i les circumstàncies, la resposta pot tenir formes diverses. Era el moment del compromís polític concret com una exigència de la pròpia fe, com una manera de viure la solidaritat. Tots dos vam entrar a militar a Bandera Roja de Catalunya, una organització d'estil extraparlamentari a l'esquerra del PSUC.

Els fills creixien. Crec que van tenir una infantesa feliç, malgrat les situacions difícils, com la presó del seu pare. Després de la presó, l'any 71, va néixer el nostre quart fill, el Toni.

4. Cristians pel socialisme

Eren els anys en què reclamàvem a l'Església llibertat de consciència per a l'opció política dels cristians. CPS, Cristians pel Socialisme, juntament amb altres militants de Bandera Roja, vam entrar al PSUC. L'Alfons va ocupar càrrecs tant en la direcció del PSUC com en el PCE. Ell acostumava a dir que de vegades cal baixar a l'arena encara que tinguis una escassa vocació de “fer política”. En el Partit demanava llibertat de consciència per als militants que eren cristians, perquè no fossin discriminats per raó de la seva fe. Des de sempre, el seu mestre i inspirador va ser el filòsof francès Emmanuel Mounier.

Pensàvem des del començament, que les opcions que vas prenent a partir de l'acostament a la realitat, de com viuen i pateixen la majoria dels éssers humans, han d'anar conformant de tal manera la teva vida que no sigui possible tornar enrere, que no puguis viure-la com si no passés res. Que el coneixement compromet, que la paraula que pronuncies obliga.

Els fills han crescut en aquest ambient. Cada u ha fet la seva evolució i han donant resposta segons l'opció concreta de cadascú. Però tots comparteixen els valors de la solidaritat.

5. UNA MIRADA NOVA

Maite i Jorge Rosell

1. Situacions que ens marquen

Unes poques dades personals: 55 anys, casat, amb tres filles, la més gran ja casada. Químic de professió, amb una petita empresa de sis treballadors, i en l'actualitat president de la federació d'empreses químiques d'Aragó. Maite, la meva dona, també és química i professora de BUP.

Ens vam casar joves i els primers anys van estar dedicats a la nostra vida professional i a tenir cura de les nostres filles. Érem cristians “practicants” i poc més. Un dia, al col·legi, una religiosa em va preguntar la meua opinió sobre la socialització del col·legi. Durant els anys següents vam entrar a la junta de l'APA, vam començar uns cursos de l'escola de pares, vam assistir a convivències de matrimonis, cursos de teologia, petits cicles sobre la Bíblia i conferències sobre fe i cultura. Vam començar a participar en la catequesi de confirmació del col·legi de les nostres filles. Tot això van ser experiències gratificants per a la Maite i per a mi.

2. L'hora de la veritat

Com a membre del Centre en el qual ens formàvem humanament i cristianament, vaig assistir al Sínode diocesà, i vaig ser un dels cinc secretaris moderadors. Al cap d'uns anys, em plantejaren ser director de Càritas diocesana. Ja m'ho havien proposat uns anys abans i per diversos motius no ho vaig acceptar. Ara havien canviat les circumstàncies i ja no era tan fàcil dir que no. Personalment em sentia fonamentalment obligat per dos motius:

— a catequesi, amb els nois i les noies de confirmació, havíem reflexionat “teòricament” sobre l'opció pels pobres de Jesús de Natzaret, dels cristians i de l'Església;

— també a catequesi amb els nois i les noies i en el grup de matrimonis havíem anat descobrint que l'Església, tot i que no respongués a les nostres expectatives i necessitats, era una cosa que tots anàvem construint.

Alhora, tenia força por. A Càritas la responsabilitat última era del director i aquest havia de respondre de la gestió davant el bisbe, l'estructura era tremendament vertical, a l'estil de la vella Església. Això suposava molta dedicació en temps que, lògicament, s'havia de treure de la família i del treball.

3. A una empresa més gran

Així em vaig trobar dirigint una empresa més gran que la meua. I va ser aquí on em vaig trobar de veritat amb el pobre i la pobresa.

Vaig aprendre a fixar-me en el que abans no veia. Vaig observar que hi havia molta gent amb problemes de subsistència i de marginació, amb situacions personals i familiars que fregaven la inhumanitat. Vaig veure que la nostra societat, i moltes vegades la nostra Església, era tremendament incomprensiva amb aquestes persones.

Quan vaig veure moltes dones i molts homes viure plenament la solidaritat amb marginats concrets, el desocupat, el drogoaddicte, el nen abandonat, la dona divorciada i amb tres fills a càrrec seu, la velleta necessitada de companyia i tendresa, vaig comprendre també que la situació inhumana dels exclosos de la societat té unes causes estructurals. Vaig entendre el que deia la Teologia de l'Alliberament i que la força salvadora està en els pobres i en els oprimits.

4. Contradiccions i dificultats

Tot això ho anava vivint amb contradiccions, però alhora amb confiança. Per mi ha estat d'una gran importància assumir-ho amb la parella, amb la Maite.

Dificultats i contradiccions també en el món empresarial en què visc. Aviat em vaig adonar de la importància de les relacions humanes a l'empresa i de les grans dificultats per impregnar-les de comprensió, tolerància i corresponsabilitat. Vaig aprendre a no ser ingenu amb el sistema, quan vaig palpar que, si li exposava sense embuts al director del banc el meu concepte d'empresa, em quedava sense el crèdit que l'empresa necessitava. Vaig comprendre la impossibilitat de ser angelical en la competència amb altres en el mercat, però calia compaginar la competitivitat amb la veritat i l'honradesa.

Avui, els meus grans dubtes en aquest sentit van pel camí de si es pot sobreviure enmig dels interessos dels grans, i mitjans, grups econòmics i empresarials.

5. Negociar amb els polítics

Els cinc anys viscuts a Càritas em van donar també l'oportunitat d'haver de treballar i negociar amb els polítics autonòmics i municipals. També aquí vaig conèixer persones sensibles als problemes d'exclusió. La sensibilitat i comprensió dels polítics concrets també es diluïa per la força de les estructures. La força de les decisions preses pel partit, la recerca de la rendibilitat en vots, la dificultat per ampliar en un milió de pessetes un projecte d'animació comunitària quan se'n llençaven desenes en un projecte d'imatge empresarial, etc., em demostrava la maldat de les estructures despersonalitzades i la força dels interessos dels blocs politicoeconòmics. El mateix podria dir dels sistemes financers com les caixes d'estalvi i les seves obres socials.

Quan vaig deixar Càritas, vaig voler continuar vinculat a la dura realitat d'exclusió social amb una petita presència personal en un programa d'acompanyament a la dona prostituta. Fa un any ho vaig haver de deixar per poder-me dedicar una mica més al meu pare, malalt terminal. Encara que ell ja s'ha mort, no hi he tornat. El meu compromís amb els pobres avui es concreta, o es limita, a la meva pertinença al patronat d'Intermón i al meu càrrec de secretari general del Consell diocesà de pastoral de la meva diòcesi, des del qual intento fer una Església més sensible i compromesa amb els pobres i amb la pobresa.

6. SENZILLAMENT, ASSABENTANT-NOS DE COSES

Pilar H. Gefaell, esposa de José M. Valverde (1926-1996)

1. Arrels tradicionals

Em serà una mica difícil “aclarir” la meua manera de viure en cristià la solidaritat i el compromís amb els “pàries de la terra”, quan encara estic volent reunir la nostra vida junts, tractant de recordar-ho “amb tranquil.litat” com va dir el poeta.

El José M. i jo veníem de famílies burgeses, religioses, d'una religiositat una mica convencional i per descomptat en la línia del “nacionalcatolicisme”. Érem famílies que havien guanyat la guerra. Els pares Valverde havien rebut amb alegria la República del 31, però aviat es van espantar del que això podria representar de canvi en les seves vides i s'alinearen amb la dreta conservadora.

La meua família era menys típica: el meu pare, un enginyer jueu vienès que arriba a Espanya l'any 1913 per projectar unes obres de “La Canadencia”. El jove vienès s'enamora de la meua mare, madrilenya, per “casualitat” a Lleida, i es queda a Espanya. La meua mare, monàrquica: després, a falta de rei, franquista i amb una idea molta clara de qui són “els bons” i qui són “els dolents”. Dona d'idees religioses i polítiques fermes, de qui érem “els senyors” i qui eren “els altres”. Com a cristiana que era (catòlica, es deia sempre), era caritativa i s'havia d'ajudar els pobres.

Fa uns anys, el Dia Internacional de la Dona, algú em va demanar que parlés de “què feia una dona com jo, en uns embolics com aquests”. Em vaig posar a pensar quan havia començat a tenir consciència política, social, de la justícia.

Perquè el meu primer record polític és del 14 d'abril del 31. La meua mare plorava “pobra Espanya, pobra Espanya!” i va advertir a la mainadera que no ens baixés a jugar a La Castellana perquè hi havia molt de xivarri (recordo des de la finestra els camions amb gent i banderes). També una mica em degué marcar, perquè ho recordo (jo devia tenir uns 13 o 14 anys), un enfrontament amb la meua mare en defensar una de les nostres criades a qui la meua mare renyava. “Ets injusta” li vaig dir. No recordo més enfrontaments. Només que, a mesura que anàvem creixent li discutíem a la meua mare sobre política, la Guerra Civil i ens posàvem amb el Franco i els bisbes.

2. El començament d'un canvi

El José M. i jo ens vam conèixer en un ambient intel.lectual madrileny dels anys quaranta i escaig: Dámaso Alonso, el seu professor i animador poètic, Gerardo Diego i Vicente Aleixandre, Pedro Laín i Aranguren.

Com anem canviant a poc a poc? Crec, senzillament, que assabentant-nos de coses. Calia cercar llibres que algú portava de França o els que es publicaven a l'Amèrica del Sud. El José M. va fer còpies a màquina de J. Maragall, Lorca, Neruda, tretes de llibres de l'Ateneo.

3. El nostre èxode

Ens vam casar l'any 52 i vam viure primer a Roma; després la càtedra d'Estètica a la Universitat de Barcelona. I aquí comencen les revoltes universitàries. Ernesto Cardenal ha entrat a la Trapa de Gettsemani (EUA) amb Thomas Merton i ens envia munts de papers “subversius” contra la bomba atòmica; després el llibre d'E. Cardenal sobre “Cuba”.

Quan fan fora de la Universitat Aranguren, Tierno, etc., el José M. li envia a José Luis una targeta, un “collage” fet a casa amb la seva foto de catedràtic amb toga al costat d'una pissarra dibuixada on hi ha escrit: “Nulla aethetica sine ethica, ergo: Apaga y vámonos. Per a José Luis, aquesta lliçó magistral”. José M., agost de 1965.

I ja embarcats, en tots sentits, ens n'anem amb els cinc fills, petits encara, il·lusionats més pel viatge “a Amèrica” que conscients del que podia representar tot allò per als seus pares.

Als Estats Units, la preciosa universitat de Virgínia, els bons companys de facultat ens acullen amb tota l'elegància del “Sud”. I tornem a signar papers per la igualtat de drets dels negres, l'assassinat de Luther King (anar de marxa fins a l'església del barri negre i en contra de la guerra del Vietnam de bracet amb Javier Solana!). I el José M. comença a posar-se nerviós, incòmode malgrat una vida tan còmoda i resolta econòmicament, i diu que “vaig estar a punt de fugir del foc per caure a les brases: vull dir que vaig estar un temps entre els ianquis”. (Carta a N. Comadira). I seguint la carta-poema a Comadira ens en vam anar “a l'última casa de l'últim carrer de la ciutat final, de cara al Pol Nord”. La veritat és que aquesta nova emigració a mi em va costar. Jo havia estat d'acord amb la dimissió de la càtedra i, a part de la feina física i els embolics que representava anar-se'n a l'altra banda de l'oceà amb cinc nens –un, Willy, un bebè en un bressol–, el viatge americà no em va ser dur. Ara, quan els llibres i una mica de roba ja estan col·locats més o menys al seu lloc, hi ha bons amics al teu voltant, Virgínia, tan dolça i amable, la marxa a les tundres canadenques em va ser molt dura. Tanmateix, una petita reflexió del José M. em va convèncer de seguida. El nostre fill gran, Juan de la Cruz, havia esdevingut un noi amb pantalons llargs. El José M. em va dir: “Creus que estaria bé que el nostre fill anés a matar vietnamites sota la bandera de les barres i estrelles?” Ràpidament em va passar la mandra de carregar un altre cop les coses de casa i pujar cap al nord.

La nostra “ciutat final de cara al Pol Nord” va resultar una bona ciutat, tot i que des de la finestra de la cuina hi hagués no sé quantes milles, sense res entremig, fins a aquest Pol Nord. I aquí van arribar els nostres primers amics canadencs que treballaven a l'Amèrica Llatina (a l'ombra o amb l'ajuda dels jesuïtes de Toronto), algun vell “brigadista” de la nostra Guerra Civil, les cartes d'E. Cardenal, Allende a Xile. Era temptador organitzar un departament de Literatura a... Aquesta vegada sí que vaig dir que no. I degué ser amb l'ajuda de l'Esperit Sant perquè aviat vam plorar la mort d'Allende i el cop d'estat d'un altre dictador.

4. El nostre compromís polític

I en aquests anys, ja molt posats en el que ha estat el nostre compromís polític, són els fills els qui també ens empenyen i no ens deixen respirar. Abans d'anar als terribles “shopping-centers” jo preguntava a la Clara: Què he de boicotejar avui? El raïm de Califòrnia, és clar, i els productes Del Monte. Ells prenen part en les campanyes amb César Chávez (els temporers mexicans a Califòrnia), Willy, un petarrell, sostenia la pancarta quan ens manifestàvem davant del “super”; l'Àfrica del Sud; ajuden els indígenes del Nord en petits projectes; sempre Xile i el treball amb Amnistia Internacional a favor del presos polítics.

I mor el dictador al qual creiem immortal i tornem només amb els dos fills petits: Teresa i Willy. Els grans: Gianni, Mariana i Clara ja són canadencs. Un cop aquí una altra vegada la càtedra. I tanta gent al nostre voltant ensenyant-nos cada dia que és i què va ser la lluita per la justícia.

Hem après dels companys i les companyes de la casa de Nicaragua, de la solidaritat, a tenir sempre ànim i esperança. Hem tingut en aquests anys els nostres sants i màrtirs, cristians i sense aquest nom, però que són els “beneïts que aniran a la dreta”.

Jo, ara, estic a l'espera. (“La espera” el segon llibre del José M.). I després d'escriure aquestes pàgines no em queda res més que donar gràcies a Déu per tot i per tots.

7. EL MEU COMPROMÍS MILITANT

Xavier Becerra i Mercè Cabrera

Als vint anys i escaig, experimento un desig fort i profund de sortir de mi mateix i del meu món. Desig i necessitat, perquè el meu món, els meus plantejaments i esquemes, estan buits, tancats, encongits i sense sentit.

En aquest context de predisposició al canvi i d'obertura, de fractures i de noves relacions, de nous ambients i activitats, tinc la sort de conèixer la JOC. La JOC es converteix, no solament en una resposta oportuna i adequada a aquella situació vital, sinó que, més enllà d'això, arriba a ser el motor d'una transformació personal profunda que ha marcat radicalment la meua vida posterior.

1. La militància

Fa vint anys que vaig fer el primer pas en la militància de la JOC. Al llarg d'aquests anys els compromisos han anat variant. Primer, iniciant els altres joves en el moviment en un dels barris més empobrits de Badalona. Més tard, també a Badalona, assumint la responsabilitat de l'extensió del moviment. Als 30 anys vaig deixar la militància a la JOC, però em vaig mantenir vinculat amb el moviment encara uns anys més com a consiliari, a Nou Barris.

En deixar la JOC, i després d'un temps de parèntesi, vaig seguir un procés d'iniciació a la GOAC. Des de fa sis anys sóc militant de la GOAC en un equip de Santa Coloma.

2. Una opció concreta: l'opció sindical

L'any 82 em van elegir per formar part del comitè d'empresa. Al cap d'uns anys, vaig veure la necessitat d'organitzar-me en el sindicat. Durant aquests anys hem hagut d'afrontar un parell de reconversions, alhora que hem anat consolidant el sindicat de l'empresa.

L'any 90, la direcció del sindicat em proposa alliberar-me per negociar el Conveni Sectorial. No em sentia capacitat i tenia por de la reacció de la direcció de l'empresa.

Acabada la negociació, se'm planteja continuar treballant en l'estructura. No era la meua opció inicial però en veia la necessitat i ho vaig acceptar.

3. Conseqüències de les opcions

El compromís sindical es realitza en permanent conflicte amb el poder empresarial.

El compromís sindical exigeix posar-te en joc, arriscar el propi capital que, per a un treballador, és el treball, la seva carrera i la promoció professional i econòmica.

Optar pel sindicalisme, en el context sociopolític actual és, òbviament, molt difícil i complicat. Però és important que ens adonem que, precisament en aquest context, el moviment sindical de classe està essent un referent d'esquerres a Europa. Aquest fet ens hauria de fer veure la necessitat que tenim, el conjunt de treballadors i treballadores, d'enfortir el moviment sindical.

4. Referències que m'ajuden

En l'estructura sindical, el compromís no té sostre ni rostre, de vegades és ingrati i aspre. Hi ha el perill que el cor s'endureixi o defalleixi. Necessito espais de gratuïtat, de bondat, de pau, d'harmonia, de silenci, de tendresa, d'amistat..., per refer-me, per recuperar l'esperança i la il·lusió en un món més just i solidari, per recobrar la fe en la capacitat transformadora dels homes i de les dones.

La parella és un espai privilegiat de comunicació i comunió profunda, d'estimació, d'il·lusions i de projectes que em permet trobar-me, novament, amb mi mateix.

El moviment de la GOAC, la referència i l'amistat de molts militants creients, l'equip on comparteixo i reviso la vida, l'Evangeli i la pregària, m'alimenten i em fan sensible al vent de la vida.

8. EMBRUTAR-SE LES MANS O TREBALLAR EN EL FANG

Manuel Marçet Ballber

1. Pot haver-hi solidaritat en una empresa?

Aquest matí, un amic, en una inesperada trucada de telèfon, m'ha demanat que intentés explicar la solidaritat viscuda a l'empresa on he treballat durant més de 20 anys. Hi ha solidaritat en una empresa? N'hi pot haver? Es pot crear d'alguna manera? Treballo en una multinacional de capital americà i en un entorn molt competitiu de capitalisme neoliberal.

2. Diré amb senzillesa el que penso:

— L'empresa capitalista no es fonamenta en la solidaritat sinó en la competició. I competir, en un mercat que regula preus i productes, consumidors i capricis, significa arribar a guanyar aconseguint alhora que l'altre perdi.

— És clar que el lliure mercat ens aporta alguns avantatges: progrés, creixement, autosuperació, atenció al consumidor, millora del producte, política de preus adaptada a l'entorn, etc. Però també és clar que el neoliberalisme, dins de l'empresa, ens inculca un esperit de confrontació i de lluita *que no té res a veure amb la solidaritat*.

— A l'empresa penses i et fan pensar *més en els resultats que en les persones*. No es nega el valor de la persona, però se subordina al valor dels resultats.

— És molt difícil elaborar un projecte neoliberal que entusiasmi el “personal” i *l'integri* a l'empresa. Però es troba a faltar el sentiment de continuïtat, confiança, el sentiment de trobar-se proper a qui mana. La integració només és possible en el projecte comú, conegut, compartit i estimat per tots els seus valors.

3. Denúncia de l'estructura empresarial

Encara que es vulgui ser solidari dins de l'empresa liberalcapitalista, existeixen i continuaran existint contradiccions, avui per avui, impossibles de fer desaparèixer. Si es treballa dins d'una estructura insolidària, s'ha de saber d'on es parteix i a quines conseqüències s'arriba:

— La competència de *mercats* que porta a guanyar terreny “matant” els altres.

— La competència de *costos* que porta a l'explotació de grans i petits en les retribucions i els salaris que serien dignes.

— La competència dels productes que porta a la producció d'ítems que maten en lloc de fer viure.

— La competència de l'explotació entre *rics i pobres* que condueix a l'explotació dels països productors de primeres matèries.

— La competència de l'*autoritarisme* i l'absència de llibertat que porta els treballadors a ser executors obedients de consignes procedents de molt amunt.

— La competència de la *distribució de la riquesa* que es crea en una empresa, perquè no es busquen camins que condueixin a la participació en el treball, en les decisions i en els resultats.

4. Com crear una cultura solidària

La solidaritat és proximitat i ajuda al proïsme, caldria crear una “cultura que situï la persona en el centre de l'organització. Això significa que qualsevol treballador de l'empresa, sigui quin sigui el seu càrrec o responsabilitat, serà respectat en el seu treball i mai no serà tractat com material intercanviable.

Si hi ha aquesta cultura, la solidaritat es construeix sobre l'*ajuda mútua i l'esperit d'equip*, però no és possible fonamentarla sobre la competència que mata. És possible crear l'equip de treball que busca el reconeixement de tots els qui el componen: aprendre de tots per arribar a ser una mica fruit de tots. Si encara creiem que una sola persona pot fer-ho tot, mai no engendrem la solidaritat.

Des d'aquí podríem passar a la solidaritat del *Col·lectiu de treballadors* dins d'una empresa. Hi ha moltes maneres de ser solidari, però hem de tenir clar que sense “intenció” mai no hi haurà resultats. Parlo de la solidaritat en les *retribucions*, que han de ser equitatives internament (procurant no perdre la competitivitat del mercat). Parlo de la solidaritat en el *temps de treball* i en els contractes laborals. Si no hi ha treball per a tots, s'ha de repartir.

De vegades no queda més remei que *embrutar-se les mans i des d'aquí millorar el món de l'empresa, cal entrar en les contradiccions* a fi que desapareguin.

9. DOS ANYS DESPRÉS, MIRAR I APRENDRE

Oriol Soler

1. Una de les experiències que més m'han marcat

L'estiu del 96 vaig anar a Hondures un parell de mesos. Mai no hauria pensat que escriure quatre ratlles sobre algunes de les coses que m'han marcat d'aquell viatge –interioritzant, més enllà de les sensacions sociopolítiques– em resultaria tan difícil... Que n'és de difícil parlar d'un mateix quan s'està acostumat a parlar dels altres!

De fet, procedeixo de l'activisme polític. A Ripollet (Vallès Occidental) ja fa temps que treballem, des d'un projecte local de base, per anar canviant aquest món a partir de la vertebració de la societat.

La meva estada a l'Amèrica Central va ser un bon punt final a un any de parèntesi i d'interiorització. Per això volia anar a un país com Hondures. Un estat discret i despullat de l'Amèrica Central. Sense grans convulsions polítiques ni projectes revolucionaris absoluts.

Els primers dies em resultava molt difícil mirar. La realitat m'enlluernava. Tal com passa amb la televisió per satèl·lit que t'obliga al *zapping* permanent.

Van ser uns dies de quedar impressionat per una missa, el primer capvespre en una petita cabanya a la muntanya, on la gent senzilla em va fer entendre què era sentir-se Església, saturat per la situació dels que m'explicaven que “ells menjaven mixt: un dia sí, l'altre no”; impactat pels qui ho havien donat tot (pares, germans, salut...) per la més elemental justícia, o superat per la trepidant activitat de la parròquia que anava endavant –només faltaria!– malgrat la meua presència...

A la Pilar, la meua companya, li agraiïa immensament el seu suport sincer a un viatge que ella no compartia; trobava a faltar la seva companyia per ordenar les sensacions i sorpreses de cada moment. A la meua gent, a Ripollet –que sempre m'agrada explicar que sento com el meu poble– li agraiïa els anys d'acompanyament.

2. Compartir la vida d'una família

Passada la setmana d'“aterratge” vam repartir el temps en estades en diverses famílies, en comunitats de muntanya, alternades per dies a la parròquia de Tocoa on intentava seguir el ritme trepidant de la comunitat de jesuïtes.

Compartir amb una família el treball a la *milpa*, moldre el blat de moro de les coques, anar a buscar aigua, jugar amb els nens o compartir les tertúlies del capvespre, creava un espai de comoditat i benestar que, a més d'ajudar-te a superar instantàniament tots els problemes domèstics que pot tenir un “gringo” vivint a la muntanya hondurenya, facilitava la integració.

Sentir que tot el que et rodeja, per senzill que sigui, et supera; veure de quina manera la gent que no té res ho dona tot amb un somriure alliçonador; que els últims de la terra eduquen els seus fills amb un amor que no té cabuda en tots els nostres supermercats..., fa que et sentis ínfim, minúscul, agrait.

De fet, tenia tota la raó del món el xaval que m'explicava que “la casa parroquial de Tocoa no és una casa sinó un passadís”. En aquest passadís, d'uns 80 m², no solament hi tenia tothom un llit, o un lloc on menjar, quan calia, sinó que, a més, era el centre vital de tota la Parròquia de Tocoa. Es tractava de lliurar-se a fons amb coherència: fins i tot en la intimitat. Com la gent senzilla.

Crec, finalment, que no és que em costés entendre el que és tan elemental. De fet, ara ho entenc i ho comparteixo. Em costava acceptar-ho i portar-ho a terme.

I, a més, m'ho vaig passar molt i molt bé: fer bons amics, conèixer paisatges meravellosos, impregnar-me dels *busitos* caribenys amb música a tot volum, passeigs impressionants... El millor viatge que he fet mai.

10. APRENDRE LA SOLIDARITAT: LA SOLIDESA DELS DÈBILS

Fernando Huarte

El mes de novembre de 1990 un bon amic meu em plantejava una demanda que ell mateix havia rebut –en funció del seu càrrec i prestigi– de buscar un psicòleg per a Bietxeak. El perfil que el meu amic plantejava era bastant clar: es corresponia amb el meu. Vaig trigar, tanmateix, vint-i-quatre hores de cavil·lacions i recerques per adonar-me'n. Així era: se'm demanava treballar en un centre d'acollida de malalts de SIDA.

He de reconèixer que el plantejament em va crear bastant neguit. Jo feia que treballava com a formador de mestres una bon grapat d'anys. Així que vaig haver-me de plantejar seriosament la dificultat més important per acceptar el repte: la por de perdre una cosa molt important. Malgrat que la medicina semblava bastant explícita, en aquesta època era fàcil creure que tractar amb aquesta classe de malalts suposava un risc “segur” per a la salut, era fàcil el contagi. I ¿qui em mana a mi posar en perill la meua salut i la meua família? Per què he de limitar el meu treball professional i els meus projectes acceptant una aventura perillosa?

1. Descobrir la persona humana

La situació dels malalts acollits al *Centre Bietxeak* és especialment forta ja que, a més de trobar-se en un estadi avançat de la malaltia, són persones que no tenen suficient suport familiar i social per poder viure de forma autònoma. La seva demanda d'ajuda indica sempre haver tocat fons, haver baixat a l'infern de la solitud i, també haver vist en aquesta nova mediació humana un agafador de salvament. Per això, vull fer ressaltar algunes veritats que a mi m'ha ensenyat aquest procés.

— La nuesa de qui ho ha perdut tot: família, amics, consideració social, salut, autoestima.

— La nuesa subratllada pel dolor sempre present i la mort relativament propera. Davant d'aquesta nuesa, s'ha de viure l'experiència de “trepitjar terra sagrada”. Cal mantenir-se en silenci i caminar atent a la veritat que s'obre camí.

— En aquesta nuesa o pèrdua de fullaraca, la paraula d'aquestes persones és gairebé sempre una paraula fonda i de veritat, les seves preocupacions són *essencials*. I encara que de vegades es perdin en nimietats, aviat tornen –potser obligats per la veritat de la seva situació– a la seva veritat, al sentit de la seva existència, al que és essencial.

2. Fer-se capaç d'acompanyar i de ser acceptat com a acompanyant

Per a un psicòleg i educador de professió aquest aprenentatge és probablement dels més gratificants. La llarga escolta, l'escolta alliberada de prejudicis, m'ha fet adquirir capacitats que les reconec com elaborades per les mans tremoloses dels meus amics, molts d'ells ja absents:

— La d'arribar a ser referència per a molts d'ells. Les teves paraules i actituds tenen valor perquè, progressivament, han hagut de trobar solidesa en el compartir la nuesa, després d'haver passat pel procés del reconeixement de la meua pròpia.

— La de sentir que dónes seguretat als malalts i a l'equip que treballem amb ells. Jo m'he sentit especialment bé en la seva companyia.

— La de moure't en el món social d'aquests malalts amb total confiança. Mentre que temps enrere aquests grups d'exclusos, com d'altres, em provocava recel i inseguretat, ara succeeix tot el contrari.

— He d'unir la meua reflexió anterior al reconeixement que he après a treballar en equip, a compartir sentiments, dubtes i recerques, a reconèixer i corregir errors, a superar individualismes i protagonismes estèrils, a valorar el treball d'altres professionals i voluntaris.

3. Aprendre a ser secundari

Aprens a situar-te en el teu espai enlloc de voler ser “agent eficaç” del que passa aquí. El que passa aquí són massa coses com per atribuir-les a la col.laboració real que cada educador presta. Per això és tremendament sa veure com les relacions familiars refetes, les noves amistats, les “dependències educatives” cap a altres membres de l'equip, et col.loquen al teu lloc i t'alliberen dels enganys als quals una ansietat desbordada podria portar sota una capa d'ajuda.

Però potser el més definitiu per mi ha estat, en aquest sentit, l'experiència de la mort. Les primeres vegades no podia deixar de sentir una sensació de fracàs: tots se n'anaven quan el seu procés semblava més prometedor. La dificultat que la resta de residents tenien per elaborar el dol i l'inevitable avís que “demà puc ser jo” no feia sinó posar a prova el sentit de la nostra intervenció. Els nous residents repetien el procés: quan semblava que anaven guanyant espai a la vida afectiva i social, morien. Jo recordo que sempre em va ajudar la lectura creient de Lc 24, 23-35. M'ha ajudat a obrir els ulls per a la vegada següent: en aquest procés, la vida s'obre camí fins a l'entrega confiada final.

Tampoc no vull oblidar que he vist morir bastants joves i a tots amb un “saber fer” que m'ha sorprès. La persona que ha tocat el fons de la seva veritat sap portar-la fins al final amb una senzillesa, però amb una seguretat, que et fan pensar...

4. Defensar els drets dels qui s'estima

No és cap secret per a ningú que aquests malalts han sofert un fort rebuig social, encara que en els últims anys s'ha millorat bastant. El meu contacte amb ells m'ha fet evolucionar des de la distància, el desconeixement i les pors cap a la defensa activa dels seus drets. En el meu cas, això m'ha ensenyat a:

— Gaudir amb la companyia d'aquests malalts als carrers, als bars i als cinemes de la ciutat.

— Ajudar d'altres a vèncer els prejudicis i les pors. Potser no hi ha res més eloqüent en aquest sentit que la pròpia praxi, però mai no és sobrer una informació ben donada.

— Treballar amb plena il.lusió per la recuperació de les capacitats de la inserció social i laboral d'aquests malalts. Els drets no serien gran cosa si no es poden exercir

a la vida real. Veure que són capaços de prendre decisions importants amb relació a la seva salut, a la seva família, a l'ocupació del seu temps, a la millora de la seva pròpia capacitat professional.

Només em resta subratllar la segona part del títol d'aquesta comunicació: la meua experiència va començar amb dubtes sobre el risc de perdre una cosa important, però la realitat m'ha ensenyat que no sabia què era veritablement important. No hi perdem res en la solidaritat, no hi perdem res quan donem i ens donem. Més aviat ens sentim aclaparats pel molt que rebem i perquè rebem el que ni tan sols sospitàvem. En el meu cas, el sentit del més important és la solidesa que tenen i comuniquen els qui anomenem dèbils. Ser solidari amb ells ha fet que em beneficiés de la seva solidesa. I aquesta sí que m'ha guarit d'aquelles pors de perdre quelcom important: no era important el que més temia perdre; a més, no es perd res.

11. L'EXPERIÈNCIA DE SOLIDARITAT AMB ELS NOSTRES GERMANS DEL QUART MÓN

Teresa Peña

1. Una experiència impactant

“Començo” presentant-me: Sóc la Teresa, de Bilbao, tinc trenta-un anys i des de fa uns quants anys estic a prop de persones privades de llibertat, ho faig en un programa que se'n diu Bestalde, en euskera “per l'altra banda”, en un voler arribar a aquestes persones des de l'altra banda, des del carrer, des de ser ciutadans i responsables.

Em resulta realment atrevit parlar de tot això, de solidaritat en el Quart Món, crec que la meua experiència és petita i senzilla, també és veritat que em marca profundament la vida. Aquest camí cap a la solidaritat real, cap al deixar-se fer pels predilectes de Déu va començar per casualitat i és que jo mai no em podia imaginar que persones i mons tan diferents del meu podrien arribar a convertir-se en una part important de la meua vida: persones que són a **la presó**.

Suposo que jo, com la majoria, he passat i continuo passant per etapes en això de la solidaritat i l'opció pels pobres:

—Una primera etapa de commoure's en veure i sentir tant sofriment, tant de dolor, una etapa de conèixer els estimats de Déu, de deixar-se sorprendre, de passar por, per què no?, de milers d'accions, d'anar i venir, de córrer pertot arreu.

— Un segon moment de descobrir que la pobresa, la injustícia, és un problema d'estructures, no de mala sort, de quelcom inevitable, d'injustícia i opressió, això a mi em va fer sentir molt petita i també indignació i ira, ràbia i sentiments gens desitjables.

— Una tercera etapa de descobrir i posar la força en les persones, que són ells els qui han de “salvar-se” i poden fer-ho, que realment “no em necessiten” a mi, jo els dono el clau i el martell, ells el claven per penjar-hi el quadre que ens donen uns altres.

— I un quart moment de solidaritat més real, perquè aquests privats de llibertat són els endimoniats del temps de Jesús de Natzaret, muts per la veritat, sords de Bones Noves, i és que són pobres no de no tenir, sinó de no ser, on el mal s'hi rabeja, i això fa que la necessitat de defensar-se sigui més gran... Això suposa aprendre a estimar, a ser solidària des de la fermesa i l'exigència, i començar per una mateixa, lluny d'eficàcies i de resultats a curt termini.

2. Una guaridora ferida

Acompanyar aquesta gent que està tocant fons és un privilegi, és poder fer pràctiques del Regne, volent recuperar el cor de les persones, i saber que sóc una guaridora ferida.

Anar caminant prop de la misèria humana fa valorar la vida com un miracle, i és que la pobresa i la mort sempre van molt juntes.

— Cada trobada, amb fallades i encerts m'han anat educant en la solidaritat que és acceptació incondicional, que permet a l'altre mostrar-se tal com és.

— Cada trobada també és un risc, perquè fiar-se ho comporta, és diàleg, pactes i compromisos, és contacte físic i respectuós, és silenci i límit.

— Cada trobada és poder posar en pràctica la solidaritat de Jesús, la del pare amorós del fill pròdig, la solidaritat que no jutja, sinó que respecta la llibertat de l'altre.

Sembla que la solidaritat així molesta, si més no al fill gran, sembla ingenuïtat irreal i poc pràctica..., per als poderosos i, de vegades, també per a mi.

3. Altres em van ensenyant

Crec que l'exercici de la solidaritat, l'apropament al quart món, a mi m'han educat i conformat. Vull acabar amb el relat de l'experiència d'una persona que va ser privada de llibertat i que va viure una profunda experiència de solidaritat, des de la seva condemna.

Hola, em dic Antonio i sóc de Santander, estic complint una condemna a Nanclares des de fa onze anys, o sigui tractant, suposadament, de redimir els pecats de joventut; bé, doncs, una vegada més se'm va oferir la possibilitat de fer un Camp de Treball a la Residència San Prudencio de Vitòria, per acompanyar i treballar amb les persones grans que vivien allà. Hi vaig accedir en principi perquè personalment la relació que s'estableix amb els vells és enriquidora i em fa adonar del que són les coses com la malaltia, la soledat, l'abandó, la inanició o la mort, i també em reconforta veure com ells agraeixen les nostres visites i el nostre treball, atès que al principi, quan arribem estan com absents i tristos per la monotonia i la falta de caliu en les seves vides, i en el transcurs dels dies van, anem, despertant, rient, parlant i agraint que els dediquis el teu temps..., aprens a donar sense esperar i amb això t'ho passes bé. He après una cosa molt important: el valor que té un somriure, és un llenguatge que tots els éssers humans entenen i és capaç de trencar tots els murs i totes les presons que creixen al nostre entorn. Posar-me a treballar també m'ha portat a sentir angoixa i inseguretat, però els sentiments que mouen el cor ho poden tot. També jo em sento persona, una cosa impossible dins dels murs de la presó.

12. EL NOSTRE PETIT INTENT DE SOLIDARITAT

Teresa Raventós i Ramon Guardia

1. Els nostres inicis

La Teresa i jo fa 28 anys que ens coneixem i 25 que formem una família. L'experiència que amb els anys hem anat construint ens ha portat a una conclusió: és relativament fàcil “donar” però és molt més difícil “donar-se”.

Recordo com la Teresa i jo ens vam veure per primer cop el mes de juliol de 1969, al peu d'un autocar que ens esperava a la plaça de la Catedral de Barcelona per sortir de colònies amb 80 nens. Jo acompanyava com a monitor el grup d'esplai que havíem format aquell any i la Teresa s'havia presentat com a voluntària del “servei de colònies d'estiu”.

Dos torns de colònies de 15 dies van ser més que suficients per començar una relació, i fins avui. El fet de conèixer-nos en aquestes circumstàncies ens va ajudar a continuar amb aquesta tasca.

2. Vida de parella

Els dos primers anys de casats, encara sense nens, vam poder continuar aquestes activitats. Amb l'arribada dels tres fills i, sobretot, amb la creixent ocupació professional vam sentir la necessitat de trobar un espai de reflexió i un àmbit per compartir inquietuds, aleshores ens vam animar a formar un equip de matrimonis amb altres parelles del qual encara formem part.

3. El nostre compromís

Així, la Teresa ha pogut dedicar-se durant 10 anys al Telèfon de l'Esperança, tant en treball d'escolta, com d'ajuda per a la formació d'altres que escoltaven. Jo, encara molt agafat pel treball professional, vaig començar a col.laborar, en la mesura que el meu treball m'ho va permetre, amb Intermón.

La possibilitat de plantejar un canvi professional l'any 1994, em va donar l'oportunitat de reflexionar sobre la meva dedicació professional. Aquesta reflexió em va portar a descobrir la necessitat per part de moltes empreses de trobar nous models per connectar amb la societat i la necessitat de moltes empreses sense afany de lucre de professionalitzar la seva gestió.

Vaig descobrir un món nou on aplicar els meus coneixements professionals de gairebé 25 anys, per afavorir la col.laboració entre empreses i institucions sense afany de lucre (ONL-ONG).

Així, el 1995, vaig prendre la decisió de començar una nova etapa professional creant un despatx professional que té com a objectiu afavorir la col.laboració entre aquests dos mons.

La solidaritat, en realitat, és ajuda mútua. Una relació ben entesa de solidaritat amb els altres és donar, no el que tenim (i sovint ens sobra) sinó el que som i tal com som.